

Казки про родину

Про багача Димка та його зятя Андруш

Про багатиря Димка та його зятя Андрушка

Давно-давно, коли люди не мали ще ні вогню, ні мисок, ні ложок, оселялися вони по берегах річок. От там і жили собі. Йшли, йшли, поки найшли місце зручне — річка велика,— можна і оселитися. А там, дивись, коли збиралось все більше і більше людей, почали робити хатки земляні. Аж потім знайшовся між ними один міцний чоловік, звали його Димко. Він такий був силач, що охороняв те село і ту річку. Візьме кия і як прийде який лихий звір на село, то він кием махне — і уб'є зразу.

От уже він став дорослий, почали баби говорити:

— Треба женить Димка.

А була серед них баба Марія, жила сама собі в лісі, її звірі не займали. Оце було забіжать вовки в село, нароблять шкоди, а її не зачеплять. То люди і стали говорити Димкові:

— Ти, Димко, ходиш на полювання, зайти до баби Марії, подивись, що вона робить.

Так він раз ішов, коли чує розмову у бабиній хаті. Він і гукнув, а вона вийшла, та така страшна, що Димко перелякався: ну відьмачка — і все. Він сказав їй «здраслуй», а вона відповідає:

— Добре, що прийшов, а краще іди собі.

Він узяв та й пішов собі. Дома сказав своїм:

— Бачив я ту бабу, така страшна, що і вночі може приснитися.

Прийшов вечір, полягали спати, а він, сонний, давай кричати.

Мати до нього:

— Що тобі, сину?

— А не бачите? Баба!

От як настав день, узяв він свого кия і пішов до тієї баби. Прийшов і каже:

— Здрасуйте, бабусю. Скажіть, що у вас за сила, що я вас і вночі бачу?

А вона відповідає:

— Добре, що побачив, то будем разом бенкетувати. Іди додому і скажи батькові і матері, щоб тобі дозволили взяти в селі дівчину за жінку, та щоб звали її так, як мене, Марія.

Батьки дозволили. Він пішов, узяв її і, жонатий, почав ще більше полювати на звіра.

Пожили вони годочків два — знайшлась у них дочка Олена. Як тільки вона знайшлась, то прийшла до них та баба Марія і дала в подарунок шматочок кременя, камінчик і губку. Дала та й каже:

— У вас нема вогню, то я вам його дарую. Бийте камінчиком об камінь — і губка запалиться.

І Димко роздув вогонь так, як веліла бабка, і зробив у себе в домі димище. Всі люди збіглися, бо ж вони ще не бачили вогню, збіглися дивиться, що воно за диво.

А баба сказала йому:

— Вийди і скажи людям: «У мене є дочка, і це її щастя».

Люди почали розходиться. Як настав вечір, то сусіди почали брати у Димка жару, розкладали ї собі вогонь та грілися біля нього цілу ніч. А на другий день обирають Димка старшим на селі. Тоді він почав підбирати собі компанію товаришів, щоб іти в лісі на охоту. Як дійде Димко і його товариші до річечок, де люди живуть, розкладають вогонь. Люди спочатку бояться, а потім ідуть за ними. Він вийде і скаже:

— Беріть усе своє, ідіть за нами. У вас тут звірі, а у нас вам буде добре, ми вас охоронятимемо.

Вони беруть свої буйволи, слони і переходять туди, де живуть Димкові люди, поселяються з ними, пускають свою худобу до їхньої.

От як уже стало село більше, баба Марія знайшла собі в лісі хлопчика, місяців шість-сім. Знайшла та й каже:

— Це моє щастя. Цей буде мене глядіти.

А воно мале обзивається:

— Я,— каже,— бабусю, ваш буду.

Вона його взяла і втішається, що таке маленьке, а вже балакає.

А дома та баба мала таку міну (такий підкоп попід землею, наче погріб), а в тій міні міцне вино. Почала вона тим вином свого хлопчика напувати. А він як вип'є, то стає ще кріпший. От вона тоді й каже сама до себе:

— Добре, що він п'є, це буде мій.

І назвала його Андрушком. Стало йому годочок, він уже бігає. Але баба не дозволяла йому в село йти. І сільські назвали його диким, за те, що не хоче до них іти.

Одного разу Димко вибрав собі більше мисливців, і пішли в другу сторону лісами аж до чистого поля. Біля річки народ здибали. І там своє чудо зробили — розклали вогонь. Димко і цим людям сказав:

— Заберіть усе, ідем туди, до мене.

Розмножилось село, стало велике.

Коли це в один деньок летить поверх села змій. Люди всі полякались, принишкли. А змій летів-летів та й став край річки. Як став, почав свистіти, а люди і скотина зовсім поперелякувались. Тоді Димко скликав своїх вояків, взяли дрючки в руки і йдуть назустріч змієві. А змій піднявся вгору і до них скочив. А Димко як махнув своєю палицею — і відразу вбив того змія. То ті мисливці сказали:

— Зарити його поглибше, щоб ніде і слідочка його не було. Зарили позад бабиної Маріїної хати. Баби якраз не було вдома, а хлопець-приймачок Андрушка то все бачив і говорить бабі:

— Бабо, тут щось копали поза нашою хатою.

Тоді баба пішла до Димка і питає:

— Що ти там робив за моєю хатою?

Він їй відповідає:

— Летів змій, ми його вбили і там закопали.

То вона йому й каже:

— Це була твоя смерть, а прилетить другий, то буде для твоєї дочки смерть. Ти бережи її, не пускай нікуди.

Димко послушав, а сам думає: «Що це вона за баба, що знає наперед?» Приходить додому і каже до жінки:

— Бережи дочку Олену.

От жили вони, жили. Розбагатіли, мають уже досить добра. А баба свого синочка навчає:

— Андрушко, ти будь обережний, нікуди не йди, будеш старшим цього села.

А сама баба скрізь ходить і вночі і вдень. Її ніякий звір не займає. Вона в лісі мала таку потаємну яму, де стояло троє коней, то вона вночі сяде на коня і летить.

От вона прийшла раз, а Андрушко їй і каже:

— Бабо, ви що робите в лісі? Скажіть! А то піду в світи.

На другий день баба бере його і йде з ним в ліс. Доходять до дуба, баба вдарила ногою тричі об землю, відкрились двері. Заходять, там троє коней: чорний, гнідий і білий. Вона й каже:

— Оце твоє багатство, тільки будь розумний, слухай мене.

Він зрадів. Баба гука до нього:

— Андрушко, а йди сюди!

Завела його в куток, а там три бочки з вином. Вона дала йому склянку вина. Він випив. А баба й питає:

— Ну як?

— Можу твого коня підняти на руки — таку силу відчуваю.

То вона дала йому ще склянку вина рожевого. Він випив і каже:

— Неначе не на землі стою, а лечу,— така сила в мені.

Тоді вона дала йому ще склянку білого вина.

Як виходили вони вже зі схованки, то коні заржали, а баба вдарила тричі ногою об землю — і двері зачинились.

На другий день баба вже дозволила своєму Андрушкові йти в село. А він після того вина став такий гарний та міцний, що всі дивувались, де баба такого взяла.

Прийшов він увечері з села додому та й каже:

— Бачив я на селі хлопців і дівок, але не сподобалася мені жодна.

Баба сказала:

— Твоя доля у Димка — в нього є дочка Олена. Ти її не бачив. Ну скоро будеш бачити.

От через якийсь час знов налетів триголовий змії на те село і почав говорити людським голосом:

— Димко, дай твою дочку мені на поживу.

То Димко прийшов до змії і почав просити:

— Я тобі дам скотину, яку хоч, все дам, що хочеш, а дочки не бери.

А змії сказав:

— Завтра виведи дочку у таке-то місце, а то не дам вам води.

Сказав, піднявся і полетів. Люди всі полякались:

— Прийшла вже нам смерть,— гомонять.

А Димко й говорить:

— Поки що просив тільки мою дочку йому віддати.

То жінка Димка, мати Олени, іде до баби Марії в ліс. Приходить і каже:

— Бабусю, ідіть визвольте нашу дочку! Бо завтра маєм вивозити її.

Бабуся відповідає:

— Ідіть, беріть і вивозьте туди, де він наказав, а ми (не каже «я», а «ми», знається, з сином) будем з ним говорити.

Переночували вони, взяли оділи дочку, і вся жінота і чоловіки села випроводжають її, як на похорон, живу. А баба й каже до свого Андрушка:

— Дивись, оце твоє щастя йде.

Іде батько, мати, й вона, і всі люди вслід. Прийшли у ліс, куди змії наказав. Попрощались усі з нею. Осталась вона там сама.

А баба взяла свого синочка і скоренько повела у свою схованку. Дала йому три склянки вина, вивела йому гнідого коня і каже:

— Їдь і не дивись назад, тільки вперед, там буде дочка Димка, Олена. Стоятиме вона там, де великий дуб. То ти сховай коня за дубом, підійди до неї, спитай, хто вона. Вона буде плакати, бо смерті чекає, а ти їй скажи: «Не плач, я змія вб'ю».

От той Андрушко поїхав, все так зробив, як баба веліла. І Олена дала йому платочок у руки, а він втирається і сміється. Вона баче то та й думає: «Я смерті жду, а він сміється». Коли це кінь його за дубом як ударив копитами в землю, то аж дуб захитався, а він сказав:

— Оставайсь здорова, Олено,— подав руку їй,— і чекай на мене, я приїду.

Вискочив на коня і поїхав. А вона там, бідна, плаче.

І враз зашумів ліс сильно, і вона ледь не вмерла від страху.

А той Андрушко не виїхав з лісу, а кинувся зі своїм конем назустріч змієві. От він як піднявся вгору на коні і прямо на льоту змієві зняв одну голову мечем. А змії заревів, аж земля затряслась, і заговорив людським голосом:

— Не бий мене, я буду тобі вірно служити до смерті.

Андрушко не слуха (баба сказала бити, поки всі голови не зіб'є змієві). Б'є він мечем і зняв усі голови зміїні.

Як тільки зняв він останню голову, все з змія витекло і став він, як порожній мішок (у змія ж кісток нема). То Андрушко узяв, відволік ту зміїну шкуру і звалив на неї скелю. А сам зайшов за дуба й каже:

— Олено, іди додому, змії уже вбитий.

Вона з радості подивилась на нього, який він є (раніше зі страху не дуже дивилась).

А він на коня і поїхав.

Тим часом циган, який ішов у стороні і все чув та бачив, умазався у зміїну кров, доганя Олену і каже:

— Я тебе врятував.

Що вона, бідна, скаже? Мовчить. Ідуть вони удвох у село. Як побачили батько й мати, що вона жива, та так зраділи, тільки дивуються, чого ж циган.

— Що це таке — із змія зробився циган?

Вона почала говорити:

— Мене врятував один красень, на коні був. Він сказав: «Іди!» А цей прийшов потім і говорить, що він мене врятував.

Зібралися люди і судять:

— Ну, як він врятував, то нехай живуть.

А вона не хоче, плаче, доказує, що це не той. І вже були порішили на такий-то день весілля. А баба Андрушкова усе узнала та й каже синові:

— Готуйсь, на неділю підем гулять.

Діждали неділі, баба бере його, веде до того дуба, де була її потаємна яма, вдарила ногами об землю — двері відкрились. Заходять усередину, баба як крикне до коней, так ті коні враз і стали коло баби осідлані. От вона дала Андрушкові три склянки вина і сказала:

— Їдь швидко, бо вони вже за столом.

Тоді він вискочив на білого коня (а ті два збоку вільно йдуть, осідлані) і полетів з кіньми в повітрі, наче птиця.

Долітає до Димкового двору, а там весілля, миру зібралося видимо-невидимо! Та як побачили — хто куди тікати.

Злазить він з коня, іде в хату. В хаті вся компанія за столами. Він заходить і каже:

— Здрастуйте!

І як сказав «здрастуйте», то витяг платочок, що Олена подарувала, і втирається ним. А вона й мати її як побачили, так і закричали:

— Оце наш визволитель! Оце наш зять!

А він почав усім підряд руку подавати — здрастується, доходить до молодого, отого циганчука, що обманув усіх, подав йому руку та й здушив, як оту сигарку, підняв його і викинув із-за столу. А сам сів за стіл поряд з молодого та й промовив:

— Ти моя, Олено, а в мене є мамка і бабка, ідем її приведем.

Вийшли, коні впали перед ним на коліна, вона сіла на гнідого, а він на білого, а чорний вільно їде. Піднялися вони вгору, а там баба стоїть. Впали на коліна — просять, щоб йшла до них. А вона відповідає:

— Ідем до мене раніше погостюємо, а потім до вас.

Підійшла до дуба, вдарила вона тричі, двері відкрилися, а там с'є все. І п'є, і закушувати є. Баба почала пригощати: дала по стаканчику винця і закуску таку хорошу, що рідко хто й бачив.

Потім вийшла баба, вдарила тричі ногами, двері зачинились, коні перед ними з'явилися, баба скомандувала коням: «Лягай!» Білий кінь ліг перед Оленою, гнідий перед Андрушком, а чорний перед бабою. Сіли вони і піднялися в повітря.

Як мали вже долітати до двору, а я вийшов та й став біля воріт. От вони спускаються та й гукають:
— Здорові були, діду!

Кажу:

— Доброго здоров'я!

Запросили вони мене в дім, почали пить-гулять — весілля справлять. І я їв, пив, губи облизував та промовляв: «на многі літа» їм і собі.